

se na skoraj šestdesetih straneh vrstijo lapidarni orisi pisateljev od Franca Temlina preko obeh Kúzmičev do Franca Ivanocija, Avgusta Pavla in Janoša Flisarja. Nato beremo izbrane odlomke literarnih tekstov, ki so za bralca bolj ilustrativni kot še tako prepričevalna beseda literarnega zgodovinarja. Tekstom sledijo Opombe z navedbo znanstvene literature in na koncu je na petih straneh dodan Pomen nekih izrazov, ki pa bralca pogosto pusti na cedilu. Veliko besed je ostalo nepojasnjenih (haborusag, šatringa, zdavanje, zdati itd.) in izvor besed ni točno (barat, berek sta v madž. izposojenki iz slovaščine) in ne dosledno označene. Besede gmajna, orsag, štampani so označene kot tuje, verostvati, hasnovito, janka, manji, lagev itd. pa so ostale brez oznake.

Slovenski bralec iz zahodnih krajev bo jezikovni komentar zelo pogrešal, saj leksične razlike v odnosu do knjižne slovenščine niso malenkostne niti redke. Upamo pa, da bomo v doglédnem času lahko govorili o prekmurskem narečnem slovarju, na katerega ravno avtor Izborja najbolj resno misli.

Za lep in temeljit prikaz prekmurskega slovstva smo profesorju Vilku Novaku iskreno hvaležni, zavedajoč se, da zahtevne naloge nikdo ne bi boljše opravil.

Janko Jurančič
SAZU v Ljubljani

Kosovelova antologija v slovaščini

Vzhodnoslovaška založba v Košicah je konec leta 1974 izdala v prevodu izbrane pesmi slovenskega pesnika Srečka Kosovela pod naslovom Rozlúčka so sebou — Slovo od samega sebe v prevodu in s spremno besedo Fera Lipke. Zbirka je izšla v ediciji LIPA, v kateri bodo, sklepajoč po doslej izdanih knjigah, izhajali prevodi iz slovaških slovstev, glavni poudarek pa bo na prevajanju del, ki so na Slovaškem še neznaná. Založniško dejanje omenjenega podjetja zasluži pohvalo in res ni ostalo na Slovaškem brez odmeva, čeprav so bili odzivi zgolj obrobni, ker je pesmi Srečka Kosovela, kakor se zdi, poznala vsaj deloma že medvojna pesniška javnost.

Izbor iz pesniške ustvarjalnosti Srečka Kosovela ima tri dela. Skupno je v knjigo uvrščenih kar 65 pesmi iz različnih obdobij pesnikovega ustvarjanja, največ pa je pe-

smi iz Integralov. Glavni poudarek je na socialni liriki, zlasti na njegovih konstruktivističnih pesmih, ki so izšle v izvirniki v knjigi Integrali. Iz spremne besede izvemo, da je proletarska misel glavni vir pesniškega doživljanja tedanje Evrope tudi pri slovaškem pesniku Lacu Novomeskem in pri češkem velikanu socialne lirike Petru Bezruču, ki je močno vplival na ustvarjalnost Srečka Kosovela, čeprav mnoge pobude še niso raziskane.

Izbor pesmi Srečka Kosovela je ubran tako, da je za ilustracijo danih le nekaj pesmi iz njegovega prvega ustvarjalnega obdobja, se pravi, iz njegove intimne lirike, zlasti iz cikla o Krasu. Škoda je, da prevajalec ni poznal oziroma da je pustil ob strani Kosovelovo izredno liriko o domači pokrajini. Zdi se nam, da se je tudi izogibal pesmim, ki uporabljajo rime, s tem pa je ravno škodil Kosovelu, kajti slovaški bralec bo dobil vtis, da je Kosovel izrazilo samo konstruktivistični pesnik, ki ni imel klasične inspiracije.

Iz slovaške spremne besede zvemo, da je bil pesnikov čas otroštva in mladosti črn, mračen in težak, poln socialnih nasprotij. Toda prav ta čas je slovenska kritika označila v literaturi kot dobo doseženih trajnih vrednot, visokih dosežkov v liriki.

Kosovel ni ostal samo pesnik smrti in ekstaze, čeprav je pritiskalo nanj družbeno dogajanje v njegovi ožji in širši domovini in sploh v Evropi. Teži, ki je legla nanj, se je pesnik z vsem čustvom odzival. Njegova človečnost, njegova vera v človeka je tisti podtekst, ki označuje sleherno njegovo pesem tudi iz kraškega obdobja (italijanska okupacija) ali iz ljubljanskih let (okolje, ki so ga burkala politična in socialna nasprotstva). Nič čudnega, da je pesnika vse to burno vrenje izzivalo in da je njegovo delo tudi iz prvih let prepojeno s čustvom jeze in upora. Ustvarjati ozki profil pesnika le iz Integralov oziroma samo iz njegovih konstruktivističnih pesmi pomeni, prikazati pesnika iztrganega iz celotnega njegovega razvoja in ne dati prave podobe njegove ustvarjalnosti. Škoda je, da ni bil slovaški izbor napravljen v tej smeri z večjim občutkom in bolj pretehtano. Njegove pesmi iz časa konstruktivizma podoba pesnika nekoliko megljijo. Podoba pesnika je prikrajšana za podobo in duha zemlje, kjer se je rodil.

Knjige so bile in so vedno zdaj boljše, zdaj manj uspešne poslanke ali posrednice

med kulturami narodov. Bolje in bolj premišljeno pripravljena knjiga bi pridobila na svoji polnosti tudi zato, ker slovaški bralec dobro pozna socialno liriko Novo-meskega, Wolkra in Bezruča. V našem izboru pa pesmi niso razporejene po obdobjih, ampak zgolj po volji prevajalca in sestavljalca. Res pa je vsak izbor subjektivno in ustvarjalno dejanje, o čemer bi se gotovo dalo razpravljati.

Viera Benková-Popitová
Novi Sad

Fero Lipka, ki je izdal antologijo Kosovelovih pesmi v slovaščini, ni prvi, ki si je zastavil nalogo, da posreduje slovenskega poeta Slovakom.

Ko je bil slušatelj slavistike v Strassbourgu, je Ján Haranta dobil iz Ljubljane Gspanovo izdajo Kosovelovih pesmi in je, iz duševnega sorodstva z našim pesnikom, prevedel nekaj pesmi, ki mu jih je priobčil Ján Smrek v svojem znamenitem bratislavskem literarnem časopisu *Elán*; prevodu je pridružil celo portret, ki ga je za Gspanovo antologijo narisal Gojmir A. Kos, in droben zapisek o pesniku. Zvest je ostal tej svoji mladostni ljubezni še ob obletnici Kosovelove smrti in je v verskem tedniku *Katolícke noviny* priobčil dve na novo prevedeni Kosovelovi pesmi. Prevodom Kolomana Geraldinija (največ v reviji *Slovenské pohľady* 1937 in v antologiji sodobne slovenske lirike pod naslovom *Piesne* zpod Triglava, 1940) je služila za izhodišče *Ocvirkova* antologija. Razumljivo je budil Kosovel slovaško zanimanje tudi po drugi vojni. Prevajala ga je poetka Viera Benková-Popitová, vojvodinska Slovačinja, v novosadski slovaški reviji *Nový život* (1970), zdaj že ob upoštevanju pesmi iz *Integralov* in gradiva v ZD I. Zadnji slovaških prevajalcev Lipka pa se je naslonil samo na *Integrale*. Ta kratki prikaz slovaškega prevajanja Kosovela dokazuje dolgoletno, vztrajno zanimanje za tega slovenskega pesnika. Kar je slovaška prevodna literatura posredovala Slovakom vzgledov slovenske poezije, predstavlja Kosovelov primer izjemo, saj je dano slovaški publiki spoznati v posebni knjižici samo Prešernove pesmi, od drugih pesnikov pa zgolj posamezne, ne vedno najboljše pesmi.

Ko pišemo o Lipkovi antologiji, puščamo ob strani kritično besedo o uspelosti ali neuspelosti prevodov, ki so jih napravili Haranta, Geraldini in Popitova, ocena velja samo Lipkovemu delu.

Z Lipkovimi prevodi ne moremo biti zadovoljni, nasprotno jim moramo v mnogih ozirih ugovarjati. Prevajalec z njimi dokazuje, da slovenščine ne obvlada v taki meri, da bi se smel lotiti slovenske vezane besede. Slovenščina je svojevrsten jezik in za prevajalca zahteven, še posebno seveda, če gre za sodobnega pesnika. Poleg znanja jezika zahteva od prevajalca tudi veliko mero skrbnosti in uslužnosti izvirnemu besedilu — tudi če je prevajalec izvirni pesnik, kar je v slovaščini Lipka, sme biti pri prevajanju zgolj posredovalec tuje besede, tuje oblike in tujega duha.

Lipka je dal svoji antologiji naslov *Rozlúčka* so sebou, naslov, kakor ga ima tudi v antologiji priobčena Kosovelova pesem. Prevajalec je nedvomno hotel s takim naslovom pesmi in antologije poudariti, kako se Kosovel v pesmih, ki jih prinaša slovaška antologija, kaže predvsem kot pesnik, ki je zapustil svojo osebno, individualno poudarjeno liriko in se usmeril v objektivno, družbeno angažirano poezijo. Vendar bi mogla prevajalca že izvirna pesem *Slovo* od sobe s svojo vsebino in s celotnim svojim duhom prepričati, da je prevajalec na napačni poti. Lipka je napačno bral naslov pesmi *Slovo* od sobe kot *Slovo* od sebe, pri čemer ga je mogel zmotiti tudi morebitni srbski prevod iste pesmi, ki ima naslov *Oproščaj sa sobom*, kjer pa ni nedvomno, ali gre pri besedi *sobom* za samostalnik ali zaimek.

Napačno je slovensko besedo *slovó* razumel kot slovaško besedo *slovo* v pomenu *beseda* v pesmi *Dolgotasi romantik*. (ZD II. 70 — 15. — Odslej v oceni pomeni prva kratica stran ter I. ozir. II. knjigo Kosovelovega ZD, druga številka pa stran v slovaški antologiji.) V izvirniku beremo: *Vsako slovo je le enkrat, v slovaščini pa stoji: Každé slovo zaznie len raz*. V večini primerov pa stoji slovaška beseda *slovo* pravilno za slovensko *besedo*.

V pesmi *Poldan v parku* (ZD I, 325 — 13) beremo: *Beli pasovi gredo med zelenjem, kjer pasovi nedvomno pomenijo stezice, potke*. Prevajalec je v pasovih odkril pse in piše: *Bieli psi idú medzi zeleňou*.

V pesmi *Ob žalostnem oknu* (ZD II, 70 — 15) se glasijo zadnje tri vrstice: *Nad nageljni sloni. Sonce blešči v njene solzne črne oči. Položaj je jasen: pesnik se od nje, od dekleta poslavlja; zato so solzne nje oči in zato je žalostno njeno okno, pri katerem dekleta sloni. Da je treba glagol *sloni**

naглаševati na zadnjem zlogu, kažeta tudi na zadnjem zlogu naglašeni besedi *blešči* in *oči*. Prevajalec pa je v besedi *slóni* odkril *slóne!* In tako stoji v njegovem prevodu: Nad ružami slony, po slovensko: Nad vrtnicami, gartrožami slóni. Zato je tudi izpustil besedo *njene* v svoji zadnji vrstici, ker mu le nekako ni šlo skupaj s sloni.

Ruža pomeni v slovaščini vrtnico, rastlino in njen cvet, in vrtnici podobno rastlino, npr. šipek. Prevajalec se je slovaška beseda za to rožnico, ki se glasi *šíp* (m. sp.), zmešala s slovensko besedo *šipa* v pomenu okensko steklo. Tako so nastale svojevrsne zveze ko za našo *šipo* stavi slovaško besedo *ruža*, to je vrtnica, roža, cvet. Tako se mu delavci z dela »vračajo ... za okna brez šip«, v prevodu: Vracajú sa ... za okná bez ruží (ZD I, 278 — 56). Podobno moremo za Kosovelov verz: Na šipe bije svinčeni dež brati: Ruže bije olovený dážd' (ZD II, 81 — 42).

Besedno gradivo in pesmih, ki jih je Lipka izbral za svojo knjižico, je pomensko in slovniško popolnoma in brez težav razvidno, v resnici ne predstavlja nikakega slovenskega jezikovnega bogastva ali literarne izbranosti. Zato góri navedeni napačni prenosi ne govore o ničemer drugem kot o prevajalčevem neznanju.

Prevajalčevemu neznanju se pridružuje še površnost. Za *ponóči* stoji o *polnoci* (ZD II, 12 — 71). Raskave mize so rozkývané, to je razmajane mize (ZD I, 278 — 56). *Ubit*, v pomenu pobit, mrtev, je pri Lipki (ZD II, 98 — 40) *ubítý*, toda to pomeni (po slovaškem akademiskem slovarju) (zelo) pretepen, poteptan, potlačen; prim. frazo mlčat' ani zabítý). Verz Tam se strneva ti in jaz je Lipka bral: Tam sa stretne, kar pomeni: Tam se srečava (ZD II, 335 — 17). Prislov saj mu je v verzu zdaj: O, saj ni smrti, ni smrti! Slovaško stoji namreč: O, teraz niet smrti! (ZD I, 394 — 29). Namesto srebrni dim piše strieborný dom (ZD II, 64 — 76). Statika žalosti mu je štylistika smútku (ZD II, 21 — 82). Neutemeljeno spreminja obliko stavkov npr.: »Kje so poetje, da ne vidijo teh topolov? — Kde ste, poeti, keď nevidite tie topole (ZD II, 70 — 15); Opuščene bodo stare ceste — Opustíme (= Zapustili bomo) staré cesty (ZD II, 86 — 38); Ali je krivo zrcalo, če imaš kriv nos — Zrkadlo nie je na vine, že máš krivý nos. (ZD II, 31 — 85) ipd. Ker je velika večina pesmi, ki jih je izbral Lipka, napisana v prostih verzih in ker je besedno

gradivo zanje prav vsakdanje, kvečjemu na civilizacijski, politični in časnikarski ravni našega časa, naj bi bil prevajalec ohranil izvirne obrate, besedni in stavčni red, skratka »dikcijo«, ki označuje Kosovelov način.

Ali hoče prevajalec »pomagati« Kosovelu, da bi bolj ustrezel Lipki in »današnji rabi«? Nedopustno in smešno je Lipkovo prizadevanje, da bi Kosovela očistil menda »mističnega« besedja. Pri Lipki je revolucija angelov samo revolúcia (ZD II, 167 — 70), poslednje obhajilo je posledná slávnost' (ZD II, 15 — 75), pekel in vice v pesmi Gospodom pesnikom nastopata v podobi: pekelné začmudená pivnica in plame-ne (ZD I, 196 — 50).

Nekaj prizadevanja za izraz in nekaj iznajdljivosti bi bil mogel prevajalec pokazati pri Kosovelovih lokalizmih. A *kraška burja* mu je zgolj *búrka*, kar pomeni nevihta, na razpolago pa sta slovaški besedi *bóra* in *severák* (ZD II, 202 — 11). *Latnik* mu je *veranda*, dasi bi bila primernejša *viničová besiedka*. *Lubnica* s pomenom *blazina*, *slamnjača* je v prevodu *pričňa* (ZD I, 278 — 56) za pravilno *slamník*.

Kosovelovo besedilo nikakor ni zastavljalo prevajalcu izrednih zahtev; zato je oprekanje njegovemu pomanjkljivemu znanju in površnosti umestno ocenjevanje in ne drobnjarsko besedno seciranje. Nekateri teksti — brez oblikovnih zahtev in v vsakdanjem, povprečnem jeziku — so mu stekli kar gladko. Tako je odlično poslovačena Extáza smrti, povsem nemogoče pa Starka za vasjo, ker s svojo vezano obliko in lirskim podtekstom sega čez okvir Lipki ljube angažirane poetike.

Viktor Smolej
Ljubljana

Rusko-slovenski učni slovar

L. I. Pirogova, B. Orožen in J. Sever: *Rusko-slovenski učni slovar (5000 najpogostejše rabljenih besed in njihovih besednih zvez)*. (Državna založba Slovenije.) Ljubljana 1977. XXXV + 181 str.

Rusko-slovenski učni slovar, prvi rusko-slovenski frekventni slovar, so sestavili Lidija I. Pirogova (ruski del), Božena Orožen in Jože Sever. Namen slovarja so označili v uvodu: »Pričujoči slovar je namenjen tistim, ki se začenjajo učiti ruskega jezika. Slovar ima čisto praktičen učni smoter in obsega besede, ki jih nujno po-